

DRIVER II: PRILOŽNOST ZA VEČJO VIDNOST SLOVENSКИH RAZISKOVALCEV V SVETU

Decembra 2007 se je začel dvoletni projekt, financiran v okviru raziskovalnih infrastruktur 7. okvirnega programa EU, DRIVER II. Naslov projekta je kratica za "Digital Repositories Infrastructure Vision for European Research". Cilj projekta je zgraditi infrastrukturo za odprt dostop do znanstvenih publikacij. Infrastruktura naj bi omogočila mrežno povezovanje digitalnih repozitorijev, do katerih bi raziskovalci lahko dostopali preko enotnega vmesnika.

DRIVER II (drugi del) je nadaljevanje 18-mesečnega projekta DRIVER, tudi financiranega s sredstvi okvirnega programa EU. Prvotni projekt je vseboval pilotno raziskavo, ki je postavila eksperimentalno zasnovo, na kateri temelji DRIVER II. Konzorcij projekta sestavlja devet partnerjev, ki so že sodelovali v prvem delu projekta, in sicer: Univerza v Atenah (Grčija), Univerza v Bielefeldu in Univerza v Goettingenu (Nemčija), raziskovalni institut CNR-ISTI v Pisi (Italija), STICHTING SURF (Nizozemska), Univerza v Nottinghamu in Univerza v Bathu (Velika Britanija), Univerza Warszawski na Poljskem in Univerza Gent v Belgiji. Pridružili smo se jim še trije partnerji, in sicer: Univerza v Minho (Portugalska), Tehnična univerza Danske v Kopenhagenu in Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (NUK). Glavni nosilec obeh projektov je Univerza v Atenah.

Zakaj je DRIVER II pomemben projekt?

Po desetih letih sofinanciranja raziskovane dejavnosti skuša Evropska komisija povezati rezultate temeljnih raziskovanj z aplikativnimi rešitvami. Obenem skuša različne projekte, ki jih je v preteklosti sofinancirala, medsebojno povezati. Glavni cilj je oblikovati skupni evropski raziskovalni prostor (ERA), v katerem bodo raziskovalci in eksperti bolj pogosto sodelovali in s skupnimi močmi nadgrajevali svoje rezultate, ki bodo konkurenčni ameriškim in japonskim dosežkom. DRIVER II jim to omogoča, saj jim daje osnovno infrastrukturo za povezovanje.

Treba je poudariti dejstvo, da projekt DRIVER II temelji na viziji, da bo znanstvena produkcija vseh evropskih raziskovalnih institucij nekoč prosto dostopna. Za doseg tega cilja je potrebno razširiti infrastrukturo v vseh tistih raziskovalnih institucijah, ki imajo delujoč digitalni repozitorij znanstvenih publikacij in jih s pomočjo določenih standardov in smernic povezati.

Ko govorimo o »digitalnih repozitorijih«¹ mislimo na posebne računalniške programe za upravljanje z dokumenti, ki omogočajo dodatne funkcionalnosti, pomembne za knjižnično nabavo, obdelavo, shranjevanje in dostop do digitalnega gradiva. Večina teh sistemov ima vgrajene tudi standarde in protokole, ki omogočajo izmenjavo metapodatkov. Med njimi je tudi protokol OAI-PMH, ki vse bolj nadomešča zastareli protokol Z39.50. Na podlagi tega protokola se tudi v projektu DRIVER II povezujejo digitalni repozitoriji. Povezovanje je lahko le na nivoju metapodatkov, na nivoju digitalnih objektov oz. oboje.

Ugotovili smo, da ima med slovenskimi univerzami in znanstvenimi institucijami le ena fakulteta Univerze v Ljubljani digitalni repozitorij, ki podpira protokol OAI in izpolnjuje pogoje povezovanja. Marca pripravljamo raziskavo, ki nam bo podala natančnejše podatke o stanju v Sloveniji.

DRIVER II gradi na skupnosti odprto-dostopnih repozitorijev, ki se povezujejo na podlagi določenih tehnoloških smernic in priporočil ter omogočajo dostop do publikacij iz zelo specializiranih področij. Ta skupnost je odprte narave in je kot takšna pripravljena sprejeti vse znanstvene in raziskovalne institucije, ki so pripravljene slediti smernicam DRIVER-ja. Osnova infrastrukture DRIVER je softver za zajemanje metapodatkov D-NET, ki so ga razvili v okviru projekta, vendar ta nikakor ni obvezen. Institucija lahko sodeluje tudi z drugimi aplikacijami za zajemanje metapodatkov, ki podpirajo standard OAI. Vse vsebine oz. indeksi metapodatkov so odprti za ponudnike storitev, ki bi želeli raziskovalcem omogočiti širšo izbiro uporabniških storitev (iskanje, pregledovanje, profiliranje, vizualizacije, citiranje, meritve odmevnosti itd.).

Slika 1: Iskalni portal DRIVER

Kaj vse omogoča skupnost DRIVER?

Do konca projekta bo dokončno izdelana računalniška aplikacija D-NET, ki jo bodo za povezovanje v skupnost DRIVER lahko uporabile tudi druge institucije. Poleg tega DRIVER ponuja pomoč pri povezovanju. Eden od pogojev je uporaba smernic za OAI (http://www.driver-support.eu/documents/DRIVER_guidelines_1_0.pdf – kmalu bo izšla različica 2.0), ki jih je določil konzorcij projekta DRIVER. Tem smernicam že sledijo sistemi za digitalne repozitorije (DSpace, Fedora, DigiTool, ePrints in drugi), njihov namen je le zagotavljanje interoperabilnosti med različnimi sistemi. DRIVER tudi ponuja enotni iskalnik, v katerem lahko iščemo po repozitorijih/institucijah, jezikih ali znanstvenih področjih (Slika 1 in 2).

The screenshot shows the DRIVER website interface. At the top, there is a navigation bar with links: "STARTED THE REPOSITORIES", "LEARN ABOUT DRIVER", "FIND SUPPORT", and "REGISTER YOUR REPOSITORY". Below this is a banner with the DRIVER logo and the text "Digital Repository Infrastructure Vision for European Research". The main content area is divided into a search sidebar on the left and search results on the right. The sidebar includes a search bar, a "Reset Search" button, and filter options for "Document Type", "Date of publication", "Document Language", and "Repository". The search results section shows three entries, each with a title, creator(s), description, repository, and language. The first entry is "Local Investment Programmes in Sweden", the second is "Biofuelcell's Recent advances and applications", and the third is "Development of a Biocatalytic Fuel Cell System for Low-Power Electronic Applications".

Slika 2: Prikaz iskalnih zadetkov v virtualni bazi DRIVER

Zakaj je povezovanje v DRIVER pomembno za slovenske raziskovalce?

DRIVER je nastal z evropskimi sredstvi in kot tak postaja zelo pomembna infrastruktura v množici akademskih in raziskovalnih institucij v Evropi. Z nami se želijo povezati podobne znanstvene mreže in mednarodni konzorciji iz drugih celin (Severne Amerike, Azije in Avstralije). Znanstveniki, ki bodo shranjevali svoja dela v kateremkoli od odprtodostopnih repozitorijev v mreži DRIVER, bodo bolj vidni v znanstvenih skupnostih, v katerih delujejo. Zato menimo, da je pomembno, da našim raziskovalcem ne le omogočamo prost dostop do tuje znanstvene literature, ampak jim omogočimo tudi večjo vidnost njihovih del v tujini.

Slika 3: DRIVER ponuja pomoč za priključitev mreži digitalnih repozitorijev DRIVER

Kako pristopiti v DRIVER?

Lahko postanete člani skupnosti DRIVER preko NUK. Verjamemo, da bo v prihodnje vse več institucij zgradilo digitalni repozitorij, oz. prevzelo protokol za zajemanje metapodatkov OAI-PMH. Žal ima digitalni repozitorij le majhno število institucij, protokol OAI pa še ni dovolj znan v Sloveniji in ga tudi raziskovalne in znanstvene institucije ne podpirajo. Zato smo se odločili, da tem institucijam (fakultetam, raziskovalnim institutom itd.) ponudimo pomoč tako, da jim omogočimo povezovanje preko NUK-a. Metapodatke bomo prevzemali iz lokalnih bibliografskih baz na strežniku s protokolom OAI in od jih od tam pošiljali v centralno vozlišče DRIVER.

Seveda pa lahko v skupnost DRIVER pristopi vsaka institucija, ki ima digitalni repozitorij znanstvenih publikacij. Pri tem vam lahko tudi mi pomagamo. Več informacij lahko dobite na straneh DRIVER (www.driver-community.eu), kjer so tudi navodila za registracijo repozitorija (<http://validator.driver.research-infrastructures.eu/validatorWeb/>) in pomoč (<http://www.driver-support.eu/mentor.html>) (Slika 3).

Predvidoma sredi marca 2009 bomo visokošolskim knjižnicam in specialnim knjižnicam v raziskovalnih organizacijah poslali vprašalnik, ki nam bo pomagal natančneje ugotoviti dejansko stanje na področju uporabe protokola OAI v Sloveniji. Predvidoma maja ali junija načrtujemo obsežno predstavitev pogojev in načinov sodelovanja v mreži DRIVER.

Za tehnično podporo se lahko obrnete na mag. Aljošo Nikla (aljosa.nikl@nuk.uni-lj.si), za informacije o projektu pa na dr. Alenko Kavčič-Čolić (alenska.kavcic@nuk.uni-lj.si).

1. Digitalni repozitoriji so prvotno nastali kot navadne baze podatkov ali celo le dobro organizirane zbirke na strežniku. Kot pomeni že beseda sama, so bili »skladišče« raziskovalne in znanstvene produkcije različnih institucij in fakultet. Bolj sofisticirani pa so ponujali različne funkcionalnosti, kot so na primer avtomatsko oddajo dokumentov oz. samostojno publiciranje na spletni strani institucije ali različne možnosti upravljanja s temi dokumenti. Ker so zahteve glede funkcionalnosti naraščale, so različne mešane skupine informatikov in bibliotekarjev začele razvijati posebne sisteme, namenjeni knjižnicam. Med njimi so bili tudi takšni sistemi, ki so temeljili na standardu OAIS in so omogočali izvajanje vseh procesov, namenjenim arhiviranju in trajnemu dostopu do shranjenih vsebin. Večina teh sistemov je nastajala s projektnimi sredstvi in v okviru mednarodnih skupin raziskovalcev in ekspertov. Zato so bili rezultati takšnega razvoja tudi narejeni z odprto-kodno tehnologijo, ki omogoča širšo uporabo in večje sodelovanje pri njenem nadaljnjem razvoju.

Alenka Kavčič-Čolić
Narodna in univerzitetna knjižnica

[nazaj na kazalo](#) ▶▶▶

natisni članek

